

Představení Katalogu pěstebních opatření pro zvýšení biodiversity lesů v chráněných územích

Jan Leugner, Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v.v.i.
30.3.2016

Katalog pěstebních opatření pro zvýšení biodiversity lesů v chráněných územích

Cílem tohoto „Katalogu“ je popis jednotlivých opatření, o kterých se nejčastěji uvažuje při plánování péče o lesní ekosystémy. Nejedná se o kompletní seznam všech možných opatření. V katalogu budou popsány možnosti jejich aplikace, metodika provádění, vyhodnocení vlivu na biodiversitu, vhodnost aplikace v rámci druhové ochrany, ochrany vybraných ekosystémů a ochrany přírodních procesů a vyhodnocení vlivu na produkční schopnost lesního porostu. Součástí katalogu tedy bude 8 základních pěstebních opatření, která lze využívat při plánování péče o chráněná území (CHÚ).

Obsah „Katalogu“ je možno rozdělit do tří typů managementu lesních ekosystémů

a) *bezzásahový management využívající spontánní vývoj:*

- 1. Ponechání samovolnému vývoji

b) *přírodě blízký management, jehož cílem je přiblížit strukturu obhospodařovaných lesů jakési hypotetické struktuře, kterou považujeme za přírodní:*

- 2. Převod porostu na výběrný les (popř. na nepasečný způsob hospodaření)

c) *cílený management, který slouží pro podporu nějakého druhu nebo skupiny druhů významných z hlediska ochrany přírody:*

- 3. Proředování lesních porostů, tvorba řídkolesů
- 4. Hospodaření ve výmladkových a středních lesích (pařezinách)
- 5. Pastva v lesích
- 6. Práce s "přestárlými stromy" a dřevem odumřelých stromů
- 7. Péče o lesní okraje
- 8. Péče o vnitrodruhovou diversitu

Ponechání samovolnému vývoji

Převod porostu na výběrný les (popř. na nepasečný způsob hospodaření)

Proředování lesních porostů, tvorba řídkolesů

Hospodaření ve výmladkových a středních lesích (pařezinách)

Péče o vnitrodruhovou diversitu

Práce s "přestárlými stromy" a dřevem odumřelých stromů (1)

Cílem opatření je optimalizace ponechávání ležícího i stojícího dřeva odumřelých stromů ke spontánnímu rozkladu saproxylickými organismy, spontánnímu osídlení a využití dalšími organismy a s tím spojenému zvýšení biodiversity lesů v České republice.

Práce s "přestárlými stromy" a dřevem odumřelých stromů (2)

V hospodářských lesích je obvykle ponechávána pouze malá část dřevní hmoty stromů (kořeny, pařezy, větve). V těchto lesích činí objem tlejícího dřeva 4 – 10 % porostní zásoby zatímco v rezervacích bez intervencí to je 20 – 40 % i více.

Práce s "přestárlými stromy" a dřevem odumřelých stromů (3)

Ponechávání stojících živých i odumřelých doupných stromů a pahýlů. Význam stojících přestárlých živých a odumřelých stromů pro biodiversitu je nesporný. Což potvrdili i námi provedené studie.

Provádění tohoto opatření je, nicméně, limitováno zejména na ty části zvláště chráněných území, do kterých je významně omezen nebo zakázán vstup veřejnosti.

Práce s "přestárlými stromy" a dřevem odumřelých stromů (4)

Z pěstebního hlediska má tlející dřevo význam jako důležitý substrát pro obnovu dřevin. Zejména v jehličnatých lesích je klíčení semen a odrůstání semenáčků vázáno na ležící tlející kmeny.

Péče o lesní okraje

Cíl - udržovat porostní okraje:

- jako významné prvky statické stability navazujících lesních porostů,
- jako prvky s vysokým potenciálem zvyšování biodiversity v kulturní krajině,
- podpořit jejich funkci estetickou a rekreační.

Od porostních okrajů se očekává:

- ochrana proti větru a průniku škodlivých látek do porostů,
- ochrana proti oslunění a korní spále dřevin,
- ochrana proti odvátí a nadměrnému vysychání půdy,
- zajištění stanovišť pro specifické druhy flóry a fauny,
- tvorba tzv. „nárazníkové zóny“ mezi ekosystémy,
- zajištění estetické funkce v krajině.

Péče o lesní okraje

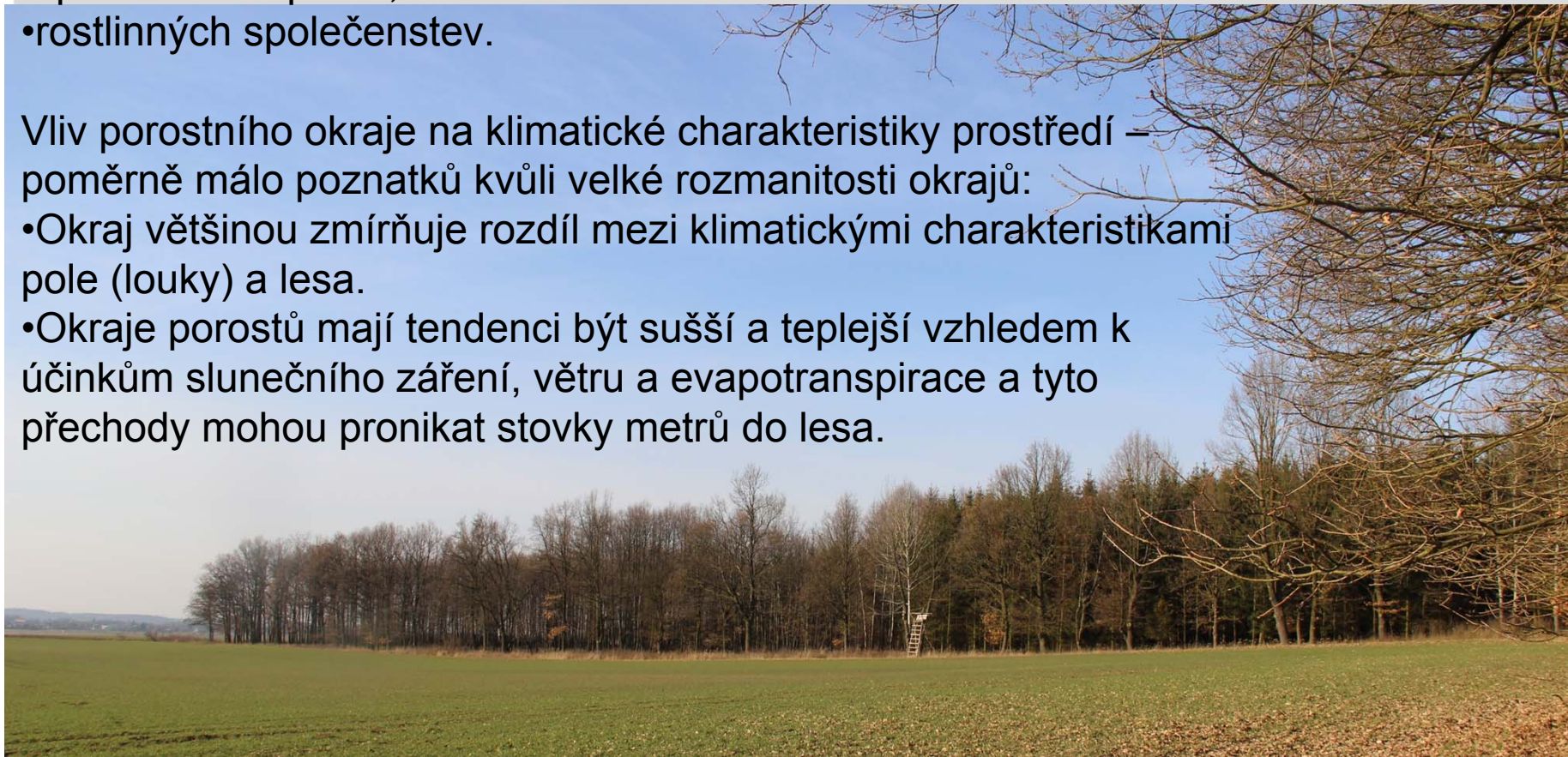

Významný vliv lesních okrajů na biodiverzitu potvrzen pro:

- společenstva brouků, včel či pavouků,
- společenstva ptáků,
- rostlinných společenstev.

Vliv porostního okraje na klimatické charakteristiky prostředí – poměrně málo poznatků kvůli velké rozmanitosti okrajů:

- Okraj většinou zmírňuje rozdíl mezi klimatickými charakteristikami pole (louky) a lesa.
- Okraje porostů mají tendenci být sušší a teplejší vzhledem k účinkům slunečního záření, větru a evapotranspirace a tyto přechody mohou pronikat stovky metrů do lesa.

Péče o lesní okraje – vztah k současné legislativě

Není v rozporu se současnou legislativou

Častým problémem je totální likvidace porostního okraje (většinou rozšířeného na zemědělský pozemek) až na katastrálně vymezenou hranici (les/pole případně les/louka) z důvodu splnění podmínek pro zemědělskou dotaci. Existuje tedy potenciál pro úpravu předpisů tak, aby lesní okraje mohly plnit společností vyžadované funkce v krajině a přitom byly v souladu se zájmy vlastníků půdy).

Doporučení by neměly být v konfliktu se zájmy vlastníků pozemků, na kterých okraje vznikly nebo vznikají. Naopak společnost (státní správa) by měla mít k dispozici nástroje (např. daňové úlevy, dotace), které by stimulovaly vlastníky k tvorbě porostních okrajů a k péči o ně.

Ponechaná keřová vegetace v okraji

Likvidace keřové vegetace až na katastrální hranici zemědělského pozemku

Péče o lesní okraje

Doporučení – správné postupy:

- zohlednit rozmanitost prostředí porostních okrajů,
- i obhospodařované porostní okraje poskytují vysokou biodiverzitu a mají další očekávané funkce,
- diferencovat hodnocení jednotlivých typů porostních okrajů a nezaměřovat se pouze na některé zástupce flóry a fauny.
- Příklad - vyjmutí několika metrů okraje lesa z intenzivního lesního hospodaření (ponechání doupných stromů, tlejícího dřeva apod.).

Závěr

Postupy péče o lesní okraje je tedy třeba vždy diferencovat podle konkrétních podmínek a podle stanovených cílů vlastníků a zájmu společnosti. Obecně lze říci, že problematika stanovení postupů je v ČR v iniciální fázi a vykazuje široký potenciál pro jejich podrobnější definici a ověřování v praxi.

